

SZÖNYI VIVIEN

MAGYARFALUSI NÉPSZOKÁSOK AZ ÓÉV UTOLSÓ NAPJÁN

KIVONAT: A moldvai magyarok téli ünnepköréhez tartozó népszokások között említhető a szilveszteri *urálás*, a *kecske* és a *medve* dramatikus játéka, az éneklés és a *prunkusor*. Az ó- és újév határán megjelenő köszöntőszokások még napjainkban sem tűntek el a faluközösségek életéből, fontos gazdasági, társadalmi és kulturális gyakorlatként hagyományozódnak tovább Moldvában. Jelen tanulmány arra tesz kísérletet, hogy a szokások szövegfolklorisztikai elemzése vagy rituális tartalma helyett azok társadalmi és gazdasági oldalát vizsgálja meg, elsősorban a szokást gyakorló gyermekek szocializációjának és a közösség társadalmi hálójának a szempontjából. Az elemzés egyetlen település, a moldvai Magyarfalu hagyományainak jelenkori változatait helyezi középpontjába a szerző által végzett helyszíni megfigyelések és terepkutatások során gyűjtött ismeretek felhasználásával.

KULCSSZAVAK: köszöntőszokás, moldvai magyarok, szilveszter, szocializáció, tőke

---

Bevezetés

Az óév búcsúztatása és az újév köszöntése egy általánosan elterjedt szokásegyüttesnek tekinthető a magyar nyelvterületen, ugyanakkor vitathatatlan, hogy az egykori néphagyományok, beleértve azok gazdasági, szociokulturális és val-

lási vetületeit, folyamatos átalakuláson mennek keresztül. Az olykor igen jelentős formai, funkcionális és tartalmi változások ellenére az év lezárása még napjainkban is a találkozások, az összejövetelek és a csoportos ünnepségek alkalma, mely az ekkor esedékes események kiemelt közösségi szerepét feltételezi. A tanulmány célja áttekinteni egy moldvai magyar közösség, Magyarfalu (Arini, Bakó megye, Románia)¹ szilveszter napi népszokásainak jelenkori változatait, valamint bemutatni azok funkcióit a helyi társadalmi struktúra vonatkozásában. A vizsgálat a gazdaságantropológia szemszögéből kiindulva olyan tőkeszerzési gyakorlatokként értelmez egyes lokális hagyományokat, amelyek az egyén szocializációjában, valamint erőforrásainak növelésében és átalakításában játszanak szerepet.

Anyaggyűjtés

Az elemzéshez felhasznált anyag egy többéves néprajzi gyűjtőmunka eredménye. 2015 óta összesen öt alkalommal volt lehetőségem személyesen megfigyelni és fotó-, valamint filmkészítéssel dokumentálni a településen ismert újévi ünnepkör köszöntőszokásait, minden évben másik családnál, a falu eltérő részein. Az egykori hagyományok, s azok változásainak megismerésében segítséget nyújtottak számomra a különböző korosztályokhoz tartozó adatközlőkkel készített félig strukturált és visszacsatoló interjúk. Utóbbi adatgyűjtési technika esetében régi családi fotók és archívumi anyagok kapcsán kezdeményeztem beszélgetést.² Mindez azt is mutatja, hogy a kutatás adatbázisának egy részét – a szakirodalmi források mellett – archívumi gyűjtemények adták. Jelen tanulmányban elsősorban a Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattárának kéziratait használtam fel.

---

1 Magyarfalu a megyeközpontról, Bákótól 60 km-re fekszik, közigazgatási szempontból Popești és Huțu mellett Găiceana község (*comună*) része, ahol az egyetlen római katolikus vallású település. Tánzos Vilmos adatai szerint 2009-ben a falu lakossága 1344 fő volt, ennek 93%-a beszélt a magyar nyelvet (Tánzos 2010, 107.).

2 A visszacsatoló (*feedback*) interjútechnika módszeréről és a tánckutatásban való alkalmazási lehetőségeiről lásd bővebben Székely 2019.

Kutatási előzmények és főbb fogalmak

A 2006-ban online felületen megjelent *A moldvai csángók bibliográfiája* terjedelmes tételszámával igazolja a szerkesztők szavait, miszerint: „Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a Moldvában élő csángók a legkutatottabb magyar nyelvű közösséget alkotják.”³ A korai útleírások és az 1950-es évektől megszorodó néprajzi gyűjtések gyakran foglalkoztak a néprajzi csoport szokásaival, köztük a téli ünnepkör leírásával. Magyarországon, a betelepült moldvai magyarok (köztük magyarfalusiak) körében az 1950-es évek elején Egyházasközszáron végeztek néprajzi felméréseket. Szabó Mátyás és Diószegi Vilmos Néprajzi Múzeum archívumában őrzött kéziratai több esetben az újévköszöntő szokásokról szolgálnak információval. A témában publikáló néprajzkutatók között említhető Kallós Zoltán, Demény István Pál, Faragó József, Halász Péter, Pozsony Ferenc és Iancu Laura, akik írásaikat elsősorban már moldvai terepkutatásaikra alapozták.⁴

Figyelembe véve a tanulmány témáját, indokoltnak tűnik néhány olyan alapfogalom tisztázása, amelyekkel a magyar néprajztudomány korábban már behatóan foglalkozott. A *szokás* mint társadalmi jelenség, cselekvés- és gondolkodásmód legfontosabb jellemzői között említhető az egyöntetűség, az ismétlődés és a szabályozottság.⁵ Ennek egyik altípusát jelentik a *népszokások*: ezeket belenevelődésen keresztül sajátítják el egyazon közösség tagjai,⁶ s amennyiben a fontosabb emberi életfordulókon vagy a kalendáriumi ünnepnapokhoz kapcsolódóan jelennek meg, ünnepi szokásoknak nevezzük őket.⁷ Ezek egyik változatát adják azok az Európa-szerte elterjedt *köszöntőszokások*,⁸ amelyek alkalmával a közösség tagjai kisebb-nagyobb csoportokat alkotva házról házra

3 Ilyés – Pozsony – Tánzos 2006.

4 Lásd Kallós 1958.; Halász 1992.; Demény 1994.; Faragó 1996.; Pozsony 1994.; Pozsony 2005.; Pozsony 2018.; Iancu 2008.

5 Németh I. 1982a, 70.

6 Vö. Halász 2020, 394–396.

7 Németh I. 1981, 15.; Dömötör 1982, 441.

8 Tátrai 1980, 310.

járnak, ahol énekelnek⁹ vagy *dramatikus játékokat*¹⁰ mutatnak be. A moldvai magyarok körében ismert, s többnyire az óév utolsó napján gyakorolt köszöntő népszokások közül kiemelhető a *hejgetés* vagy *urálás*, a rituális *ekehúzás*; a *kecske- és medvealakoskodás*; valamint az egyéni vagy kis csoportos éneklés. Ezek a tanulmány középpontjába állított moldvai hagyományok olyan ünnepi népszokások, melyek köszöntés és alakoskodás formájában termékenységvarázsló¹¹ eljárásnak tekinthetők. A szokások rituális tartalma történeti alakulásuk során háttérbe szorult, s napjainkra inkább a közösségekben betöltött társadalmi szerepük vált meghatározóvá.

Téli köszöntőszokások Magyarfaluban

Borsos Balázs a *Magyar néprajzi atlaszban* feltüntetett moldvai magyar települések elemzése kapcsán jegyzi meg, hogy „Gajcsána [ti. Magyarfalu] még a moldvai települések között is sajátosan elkülönült kultúrával rendelkezik.”¹² Mindez adódhat a település többgyökerű eredetéből,¹³ valamint a közösség viszonylag elzárt, a többi katolikus magyar falutól távoleső adottságából is. Ezen túlmenően feltételezhető, hogy a többi moldvai magyar településsel összehasonlítva a kultúra helyi sajátosságainak háttérében a közösség adaptációs képessége, az idegen kulturális elemek átvételének módja áll.

A település hagyományvilágának részletes bemutatására itt nincs lehetőség, azonban fontosnak tartom kiemelni, hogy a ciklikusan ismétlődő ünnepek és a hozzájuk kapcsolódó helyi szokások, hiedelmek alapvetően vallásos tartalmúak, az ember, a természeti környezet és a természetfeletti erők kapcsolatá-

9 A néprajztudomány ezen szokást kántálásnak nevezi. Lásd bővebben Szendrei 1980.

10 Többszereplős népi szerepjáték, gyakori jellemzője pedig az állatalakoskodás (Dömötör 1977a, 608.).

11 A tárgyalt szokások egészség- és szerencsekívánó mozzanata termékenységvarázsló rítuselemként értelmezhető (Németh I. 1982b, 266.).

12 Borsos 2015, 110.

13 Halász Péter véleménye szerint a település már a 17. század előtt létezett a moldvai katolikusok belső migrációjának eredményeként, tehát a magyarfalusiak különböző moldvai területekről érkező népesítették be a települést. Halász 1981, 4–5.

nak harmonizálására irányulnak.¹⁴ A közösség hagyományörzőnek mondható, abban az értelemben, hogy az év fontosabb ünnepnapjain tagjaitól elvárja az egyházi szertartásokon való részvételt, a nyilvános és privát térben zajló ünnepi szokások megtartásához generációtól függetlenül ragaszkodnak.

A falu ünnepei közül továbbra is a kétnapos templombúcsú,¹⁵ valamint a karácsonyi időszak tekinthető a legjelentősebbnek, ekkor érkezik haza a legtöbb külföldön dolgozó magyarfalusi vendégmunkás egy-két hétre. Ilyenkor lehetőség van a családi együttlésre, a rokonok és barátok meglátogatására, a nyilvános társas eseményeken való részvételre, tehát a helyi közösség ideiglenes (re)integrálására. A korábban említett moldvai köszöntőszokások többsége ma is elevenen él a helyi hagyományban. Ezek a szokások nagy átfedést mutatnak a szomszédos román települések folklórájával, egy-egy szokás(elem) megjelenése vagy eltűnése olykor külső beavatkozás (papi vagy tanári közvetítés) eredményeként tekinthető.¹⁶

A továbbiakban bemutatni kívánt szokások *forгатókönyve* csaknem mindenben megegyezik.¹⁷ Szilveszter napjának reggelén a gyermekek – többségében fiúk – a település Arinósza nevezetű részéből kisebb-nagyobb csapatokban elindulnak, s ahol nyitva találják a kaput, oda betérnek, felköszöntik az ottlakókat, amiért eltérő értékű (pénz)jutalmat kapnak. A szokások szövege román nyelvű, a magyar változatai már nem élnek adatközlőim emlékeiben. Magyarfalu több falurészre osztható, a nagy területű település végigjárása így egész napos elfoglaltságot jelent a gyermekeknek. Mindezt csak pár órára szakítja meg a dél körül tartott szentmise; erre a gyermekek is ellátogatnak, vagy azt kihagyva hazatérnek megpihenni.

14 Vö. Iancu 2011, 344.

15 Magyarfalu fatemplomát 1844-ben építették, és elsőként Szent István király emlékére, majd 1914-ben, az újjáépítését követően Szent István vértanú tiszteletére szentelték fel. Iancu 2011, 62. A helyi búcsút korábban szeptember 2-án tartották. A templom patrónusának cseréjét követően, 1968 óta szeptember 8-án, Szűz Mária születésének emléknapján ünnepelnek. Helyi megnevezéssel élve a *szentistán búcsú* korábban fontos találkozási alkalmat jelentett a szűkebb régió katolikus közösségei számára (Iancu 2011, 358–359.).

16 Iancu 2011, 70. Vö. Gunda 1990, 50.

17 Forгатókönyv alatt a népszokások követendő szöveg- és cselekvésmintáját érti a néprajztudomány. Németh I. 1979, 206.

A napjainkban is gyakorolt óévbúcsúztató, újévköszöntő szokások között elsőként az *urálás* említhető. Elnevezése a román *urare* (= jókívánság, köszöntő) szó moldvai magyar tájnyelvi változata.¹⁸ Gyakorlói 7–14 éves fiúgyermekek,¹⁹ akik 2-5 fős csapatokban, ritkán egyedül járják a falut. Csengettyűszó mellett elmondják köszöntőjüket, a házigazdák pedig többnyire pénzzel hálálják ezt meg.²⁰ Az általam figyelemmel kísért időszakban (2015–2021) ennek összege átlagosan 1-2 lej volt (2021. decemberi árfolyam szerint egy lej 72 Ft), azonban, ha a felköszöntött család közelebbi rokoni viszonyban volt az *urálóval*, a gyermek 30-50 lejt is kaphatott.²¹ Pénz mellett olykor édes és sós süteménnyel, esetleg üdítőitalal kínálják az *urálókat*.

1–2. kép. *Uráló* gyermekek. Magyarfalú, 2016–2017.

A településen ismeretes a *bika* is; ez korábban a csoportos *uráláshoz* használt hangszer volt.²² Megfigyeléseim idején már csak két fiú kísérte vele újévi köszöntőjét. Jutalmuk valamennyivel nagyobb, mint az *urálóké*, hiszen ketten együtt 5-10 lejt kapnak a házigazdáktól.

18 Iancu 2008, 149.

19 Kis számban már lánygyermek is *urálnak*, ez egészen újkeletű szokásnak tekinthető a faluban.

20 Lásd még Wichmann 1907, 289–290.; Kallós 1958.; Dömötör–Szendrei 1979, 521.; Demény 1994.; Faragó 1996.; Pozsony 2018, 19–24.; Halász 2020, 396–397.

21 A jelenlegi árfolyam szerint 1 román lej 72 magyar forintnak felel meg, tehát egy *uráló* gyermek egyszeri fizetsége akár a 3600 Ft-ot is elérheti.

22 Iancu 2008, 149. Lásd még Wichmann 1907, 290.; Dömötör – Szendrei 1979, 521.; Sándor 1995, 933.; Németh L. 2009, 3.

3. kép. A bika. Magyarfalu, 2016.

A *káprá* (rom. *capra*) vagy *kecske* egy 3-4 fős alakoskodó dramatikus szokás. 4 fővel csak akkor mutatják be, ha a fiúcsapathoz egy lány vagy lánynak beöltözött fiú is csatlakozik. A szereplők közül hárman énekelnek, közülük egy valaki dobbal, egy pedig fakardok összecsapásával kíséri a *kecske* táncát. A lány résztvevő többnyire énekhangjával segíti társait, emellett egy olyan puskát tart a kezében, melynek végére kendőt köt. A színes papírszalagokból és fából készített szarvasjelmezt²³ ugyancsak egy fiú ölti magára, aki egyszerű lépő vagy cifralépésekkel táncol, közben pedig a *kecske* száját egy zsinór segítségével ritmikusan csattogtatja.²⁴ A dramatikus színjáték részeként a *kecske* egyszer csak földre esik, mire az egyik fiú áruba bocsájtja az állatot. Bár eleinte a vevő sokallja a kért összeget, az alku végül mégis megszületik, a *kecske* ismét életre kap és táncol. A játék végeztével a szereplők egyszerre kívánnak boldog új évet a családnak. A csapat jutalma 10-15 lej, de közeli rokonoktól ennek a tízszeresét is megkapják.

23 A moldvai magyar településeken kecskének vagy vadkecskének nevezik a szarvasünőt.

24 Vö. Ujváry 1980a. Lásd még moldvai magyar vonatkozásban: Wichmann 1907, 290.; Péterbence 1994, 190–191.; Iancu 2008, 149.; Lipták 2014, 48.; Halász 2020, 397–401., moldvai román/román vonatkozásban: Bucșan 1967, 185.; Niculescu-Varone – Găinariu-Varone 1979, 39.; Giurchescu 1995, 23, 254., moldovai vonatkozásban: Chiseliță 2009, 347.; Lesnikova 2014.

4–5. kép. *Kecskés* csapat. Magyarfalu, 2015.

6. kép. A *kecske* játéka. Magyarfalu, 2016.

Egy másik alakoskodó szokás neve *medvés* vagy egyszerűen csak *medve* (rom. *ursul*). A 2-3 fős fiúcsapat tagjai közül a nádból készített medvejelmezbe bújtatott legény egyszerű lépő vagy cifralépésekkel táncol dobszóra és a társai által recitálva elmondott szövegre.²⁵ Játékukért ugyanolyan magas fizetségben részesülnek, mint egy *kecskés* csapat.

25 Vö. Ujváry 1980b. Lásd még moldvai magyar vonatkozásban: Iancu 2008, 149.; Pozsony 2018, 25–32.; Halász 2020, 401.; moldvai román/román vonatkozásban: Bucșan 1967, 185.; Niculescu-Varone – Găinariu-Varone 1979, 188.; Giurchescu 1995, 261.; moldovai vonatkozásban: Chiseliță 2009, 347.; Lesnikova 2014, 121–122.

7–8. kép. A medve jelmezőnek készítése. Magyarfalu, 2021.

9. kép. A bika és a medve. Magyarfalu, 2017.

Az eddig bemutatott szokásokkal ellentétben a szilveszter napi éneklés és a *prunkusor* már kizárólagosan a lányokhoz köthető, akik egyedül vagy párban adják elő karácsonyi és vallásos tartalmú énekeiket. Előbbi megvalósulhat egyszerűen, bármiféle eszköz használata/kísérete nélkül, de előfordul, hogy színes papírból csillagot készítenek, és ezt ének közben a kezükben tartják. A *prunkusor* (rom. *pruncoșor* = baba, kiseded) szokásában éneklés közben két lány egy olyan házi készítésű „kiskápolnát” tart a kezében, amelynek közepébe a szentcsaládról készült képet vagy a kis Jézust jelképező játékbabát helyeznek el.²⁶ Az ének befejeztével boldog új esztendőket kívánnak a családnak. A *prunkusorral* járók 5-10 lejt, az enélkül éneklő lányok 1-2 lejt kapnak jutalmul.

10–11. kép. *Prunkusor*. Magyarfalú, 2017.

Magyarfalú téli népszokásai, a helyi kultúra más elemeihez hasonlóan, a múlt század óta különböző típusú változásokon mentek keresztül. Az egykori rituális *ekehúzás*,²⁷ mely a legények *urálását* kísérhette, teljesen eltűnt. Az archívumi források azt mutatják, hogy a magyarfalusi születésű, majd Egyházaskozárra települt Bandi István 1951-ben még beszámolt a szokás lényegéről,²⁸

26 Iancu 2008, 148.

27 Az Európa-szerte ismert mágikus eljárás különösen a román nyelvterületre jellemző népszokás, célja pedig az újévi termés sikerének biztosítása (Dömötör 1977b, 655–656.).

28 Szilveszter napján kb. 12 fős csapatban befogtak az eke elé 4-6 lovat vagy ökröt. A falut járva betértek azokhoz a családokhoz, ahová beengedték őket. A házigazdák udvarán 2-3 barázdát húznak körbe, közben köszöntőt mondtak („Éljen a házigazda bőségben, így folytassuk az újévben!”). Jutalmuk pénz és bor volt. Az adatközlő szerint a szokást a szomszédos románoktól vették át. Gyűjtötte: Szabó Máttyás. EA2307 1951, 5–6. Lásd még EA2275 1951.

azonban idősebb adatközlőim közül ennek hajdani meglétét már senki sem tudta felidézni. Ugyancsak megszűnt a településen a magyar nyelvű *urálás*; ez nagy valószínűséggel sosem volt teljesen egynyelvű, azonban az bizonyos, hogy ma már csak román köszöntőszövegeket hallhatunk a helyiektől.

Beszélhetünk újabb szokások vagy szokáselemek megjelenéséről is a faluban. Ilyen a *kecske*- és a *medvealakoskodás*, valamint a *prunkusor* hagyománya; ezeket minden bizonnyal a szomszédos román közösségek mintája alapján a helyi értelmiségi réteg közvetítése által, a paptól vagy a tanítóktól tanulták el a gyermekek. Ezeknek a szokásoknak a helyi ismeretére vonatkozóan nincsenek adataink a múlt század első feléből, s ugyancsak beszédes az a tény is, miszerint az Egyházaskozárra települt moldvai magyarok közül a *kecske* dramatikus játékát csak a Lábnyikból származók mutatták be.²⁹ A *kecske* alapidallamát azonban már régről ismerhették a vizsgált településen is, hiszen az *uráló* legények köszöntőit korábban ezzel kísérték furulyán.³⁰

A szokások folyamatos átalakulását mutatja néhány olyan módosulás, amely elsősorban a helyi közösség gazdasági és szociokulturális életében lezajló változásokra vezethető vissza. Az *urálók* csaknem az 1980-as évekig kizárólag házasulatlan legények lehettek.³¹ Ők egyetlen csapatban indultak útjukra szilveszter estéjén, hogy az újév reggelén a falu központjába visszatérve elosszák maguk között a *legényes kalácsot*; ezeket a lányos házaknál kapták jutalmul. Ezen felül borral, pálinkával, dióval és némi pénzzel kínálták őket. Az újév első nagyobb táncmulatságára (általában vízkereszt napján) ebből a pénzből fogadták fel a szomszédos Băcioiu-ból származó muzikusokat zenélni. A korábban jól szervezett legénytársaság³² az 1970-es évektől fokozódó városi munkavállalás miatt folyamatosan gyengült, az 1980-as évekre a legények táncszervező és

29 A lábnyiki kecskealakoskodásról 1951-ben készítettek filmet a Néprajzi Múzeum munkatársai a Baranya megyei Egyházaskozáron (NM FILM 086 1951.). A felvétel megtekinthető a múzeum online adatbázisában.

30 Avădeni Demeter („Kecske Demi”, sz. 1943.) elmondása szerint régebben őt kérték fel a legények az újévi köszöntőszokások idejére furulyázni.

31 Kivételt jelentett a legényeket kísérő furulyás, aki gyakran már házas ember volt.

32 A legények minden évben karácsonykor vezetőt, úgynevezett *vatábot* választottak maguk közül, aki kisebb csapatával (további tagok: segítség, *kasziér*, *szekretár*) együtt a település nyilvános táncalkalmait és az újévi *urálást* szervezte, koordinálta.

uráló szerepe csaknem teljesen megszűnt, és ezzel egyidőben az újévi köszöntés mindinkább a fiatalabb fiúk szokásává vált.³³ Az ó- és újév határán napközben és este is általánosnak mondható a zajkeltés. Ezt egykoron kolompokkal, ostorral, puskával, napjainkban pedig petárdákkal, tűzijátékkal üzik a fiatalok. A téli szokások gyakorlói esetében nem hagyhatjuk figyelmen kívül a lányok előtérbe kerülését sem, akik az éneklés és a *prunkusor* mellett ma már olykor ugyanúgy *urálnak*, mint a fiúk. Szintén jelentős változást mutat a gyermekek jutalmazása, hiszen míg a rendszerváltás előtt inkább gyümölcssel és édességgel köszönték meg nekik a jókívánásokat, addig napjainkban a pénzadomány szinte kizárólagos, s olykor igen magas összeget is elér. Mindez összefügg a helyi családoknak azzal az anyagi gyarapodásával, amely a közösség férfitagjainak külföldi munkavállalására visszavezethető vissza.³⁴

A szokások gazdasági és társadalmi aspektusa

Németh Imre néprajzkutató a szokásoknak két jelentős szerepet tulajdonított. Az egyik a *regulatív* funkció: ennek értelmében a szokások a közösségileg elfogadott normák mentén integrálják a helyi társadalmat; a másik pedig a *viszszatükröző* funkció: ez tulajdonképpen az előző szerepkör betöltésének eszközét jelenti.³⁵ Eszerint egy-egy szokás olyan szociokulturális gyakorlat, mely a közösség társadalmi viszonyaira és szociális struktúrájára reflektál, így a helyi normarendszer és közösség működéséhez hozzájárulva „hasznos” (valamilyen igényt kielégítő) tevékenységnek tekinthető. Mindezek miatt a Magyarfaluban jelenleg is ismert, s a gyermekek részéről kollektíven gyakorolt téli köszöntő-

33 Érdemes kiemelni, ahogy a december 31-ei *uráló* és alakoskodó szokások megtartását a legények elhagyták, azzal egy időszakban kezdett megjelenni a településen a szilveszter esti mulatság.

34 Napjainkban Magyarfaluban az elsősorban Nyugat-Európába irányuló tömeges munkamigráció tekinthető a legjelentősebb gazdaság-, társadalom- és kultúraformáló tényezőnek.

35 Németh I. 1982a, 70.

szokásokat elsődlegesen nem termékenységvarázsló eljárás módnak, hanem tőkeszerzési eszköznek tartom.

A szokások gyakorlatának tőkeként való értelmezése nem vitatja azok – egykoron jóval határozottabban felszínre kerülő – rituális tartalmát és jelentőséget, csupán arra tesz kísérletet, hogy egy másik perspektívából vizsgálja meg azok kevésbé látható és reflektált oldalát. Mielőtt azonban kitérnék a tőkeelmélet ezirányú alkalmazhatóságára, a tőketípusok elméleti összefoglalására vállalkozom.

A tőke értelmezésére és fajtáinak meghatározására már többen vállalkoztak, azonban a tanulmánynak nem célja az olykor jelentős különbségeket mutató definíciók és tipológia kritikai összefoglalása. Helyette a szociológia és a gazdaságantropológia területén gyakran idézett Pierre Bourdieu tőkekoncepcióját igyekszem bemutatni és az értelmezés során felhasználni.³⁶ A francia szociológus felismerése szerint a tőkének, azaz a felhalmozott munkának, nemcsak a közgazdaságtan által ismert profitorientált gazdasági, hanem kulturális és társadalmi formája is létezik, és ezek kölcsönösen egymásba transzformálód(hat)nak. Ez azt jelenti, hogy amíg a gazdasági tőke pénzre váltható, addig a kulturális és társadalmi tőke gazdaságivá alakítható, a folyamat pedig meg is cserélhető.³⁷ Ennek eredménye egyfajta fennmaradási tendencia, amikor a tőke profitot termel, ugyanakkor önmagát is újratermeli vagy növeli.³⁸

A kulturális tőkének három altípusa különíthető el. Az inkorporált (*embodied*) vagy másnéven elsajátított kulturális tőke³⁹ maga a kultúra vagy műveltség, a megszerzése pedig egy időigényes elsajátítási folyamat. Ez a tőketípus az adott ember részévé, habitusává válik, így itt nem tulajdonlásról, inkább tulajdonságról beszélhetünk. Az inkorporált kulturális tőke megszerzéséhez nem szükséges intézményesült nevelési rendszer, a gazdasági tőkével ellentétben pe-

36 Az összefoglaló alapját Pierre Bourdieu *The Forms of Capital* című 1986-ban publikált angol nyelvű tanulmánya jelenti. Az 1982-ben készült francia kézirat első megjelenése nem az eredeti nyelven, hanem németül történt meg 1983-ban. Magyar fordítását lásd Bourdieu 1999.

37 Bourdieu 1986, 15–16.

38 Farkas 2013, 108.

39 Farkas 2013, 108.

dig nem adható át csere, öröklés vagy ajándék formájában. Elsajátítása többnyire öntudatlanul, társadalmi átadás, szocializáció útján megy végbe, s mindezek miatt egy társadalmi osztály vagy régió ismérveit viseli magán.⁴⁰

Második altípusként az objektivált vagy másnéven tárgyiasult kulturális tőke említhető;⁴¹ ez valójában az előbbi, inkorporált kulturális tőke materiális változatát jelenti. Ide sorolhatók például a könyvek, a festmények, s a kulturális javak egyéb kézzelfogható megjelenési formái. Ez egy anyagi és szimbolikus formában egyaránt aktívan működő tőke, a cselekvő személyek eszközként használják a művészetek vagy a tudomány területén.⁴² Harmadik altípusként szót ejthetünk a kulturális tőke intézményesült változatáról: ez az inkorporált kulturális tőke titulusokban, intézményileg elfogadott címekben való kifejezését jelenti. Egy-egy titulus elismertséget adhat a kulturális tőkét birtokló személynek, és ez a munkaerőpiacon jövedelmezővé válhat.⁴³

A társadalmi tőke a közösséghez való tartozásból fakadó erőforrások összessége. Birtokosának biztosítékul szolgál, egyfajta hitelképességet kölcsönöz neki. Alapvetően a társadalmi viszonyok által létezik, ugyanakkor ezek fenntartásához hozzá is járul, a társadalmi szolidaritás alapja. A társadalmi tőke szintén intézményesülhet, bizonyos szertartások alkalmával pedig reprezentálódhat (házasságkötés–esküvő), ezzel kvázi-valóságos létezését nyerve el. A tőketípus nagysága az adott személy kapcsolati hálójának kiterjedésétől függ, az általa „termelt profit” pedig anyagi (szívesség) és szimbolikus (elismertség) formában is megjelenhet.⁴⁴

A társadalmi tőkét a köznyelvben kapcsolati tőkének nevezik.⁴⁵ Ennek funkcionalista megközelítése James Coleman nevéhez köthető, aki szerint a társadalmi tőke a közösség tagjait céljainak elérésében, érdekei megvalósításában segíti,⁴⁶ többek között kötelezettségek, elvárások, információs csatornák,

40 Bourdieu 1986, 17–18.

41 Farkas 2013, 108.

42 Bourdieu 1986, 19–20.

43 Bourdieu 1986, 20–21.

44 Bourdieu 1986, 21.

45 Farkas 2013, 106.; Galántai 2014, 646.

46 Coleman 1990, 302.

szabályok, szankciók vagy társadalmi szervezetek formájában.⁴⁷ Farkas Zoltán ettől eltérő tipologizálást ajánlott a társadalmi tőke, vagy másnéven a társadalmi képességek értelmezésekor. Elkülönítette egymástól a hatásköri, a tulajdoni, a kapcsolati, a társadalmi képesítési, az informáltsági és a személyes társadalmi tőkét.⁴⁸ Ezen erőforrás további részletezését, a tanulmányban tárgyalt köszöntőszokások szempontjából leginkább erősen ritualizált jellege indokolja.⁴⁹

Bourdieu értelmezése szerint a társadalmi tőkét feltételező kapcsolati háló valójában folyamatos intézményesítő tevékenységek eredménye. Ezalatt olyan intézményesítési rítusok (*institution rites*)⁵⁰ gyakorlását érti, melyek anyagi vagy szimbolikus haszonnal járnak, valamint tartós kapcsolatokat hoznak létre és termelnek újra a közösségen belül. A társadalmi tőke újratermelődése a csoporthoz való tartozás elismerésével, reprezentálásával történik, és egyúttal a kapcsolati háló határainak rögzítését és megerősítését is jelenti.⁵¹

Bourdieu a delegáció kifejezést használja azokra az esetekre, amikor a társadalmi tőke egyetlen személy vagy egy kisebb csoport kezébe összpontosul. Ilyenkor az adott személy, például a családfő vagy intézményesített formában a polgármester, képviseli a hozzá tartozó csoport érdekeit. Minél nagyobb egy közösség, annál jobban szervezett delegációra van szüksége. Mindez azonban magában hordozza a társadalmi tőkétől való elidegenedés veszélyét, hiszen ilyen esetben a képviselt egyén mozgósítható tőkéje, ezáltal hatalma is jóval kisebb, mint a delegálté.⁵²

Szükségesnek tűnik a szimbolikus tőke megemlítése is, ez Bourdieu tipológiájában nem lett konkrétan meghatározva.⁵³ Eleinte életstílusként, az élet stilizálásaként értékelte azt a szimbolikus tőkét, amely egy tőkeforma átalakítását követően válhat jelrendszerre, láthatóvá téve ezzel bizonyos tőkekülönb-

47 Coleman 1990, 309–312.

48 Farkas 2013, 119.

49 Galántai 2014, 647.

50 Bourdieu itt külön kiemeli, hogy az átmeneti rítusok (*rites of passage*) terminus téves, valójában nem fedi le azt a fontos társadalmi aktust, melynek megnevezésére ő az intézményesítési rítus kifejezést ajánlja (Bourdieu 1986, 22.).

51 Bourdieu 1986, 22.

52 Bourdieu 1986, 23.

53 Farkas 2013, 108.

ségeket a társadalmi osztályok között.⁵⁴ Későbbi munkájában a kulturális és a társadalmi tőke kapcsán egyfajta szimbolikus aspektusaként hivatkozik rá a kevésbé tudatos továbbadási gyakorlatok és a láthatatlan, funkcionálisan összekapcsolódó csereviszonyok magyarázatakor.⁵⁵ Ezek működését a habitus bevonásához, a társadalmilag konstruált kognitív képességek használatához köti.⁵⁶ Véleményem szerint a tőke „szimbolikus” formája nem értelmezhető külön tőkefajtaként, inkább csak a kulturális és társadalmi tőkének egy meghatározó tulajdonsága.

A szokások elsajátítása, bemutatása és „hasznosítása”

Magyarfaluban a helyi hagyományok, köztük a téli köszöntőszokások által a közösség tagjai különféle erőforrásokhoz juthatnak hozzá. A gyermekek részéről ekkor megszerezhető erőforrást tőkeként értelmezem, ez funkcionálisan működik a település társadalmi rendszerében. Bourdieu tőkeelméletét alkalmazva, a szokások ismerete kulturális képesség, vagyis inkorporált, elsajátított kulturális tőke. Magyarfalú esetében ennek a tudásnak a megszerzése már kisebb gyermekkortól megkezdődik, a tőkeátadás tehát a helyi szocializáció során valósul meg. A kulturális képesség fejlesztése később tudatos tevékenységet is jelenthet, főként családi körben vagy épp az iskolai oktatás keretei között, mindenesetre az organikus vagy organizált tudásszerzés egy lényeges tőkefelhalmozási időszakot jelent az egyén életében. Ezen tudás „birtoklása” alatt nemcsak a szokásokhoz kapcsolható rítusszövegek és testtechnikák gyakorlását érthetjük, hanem az újévi köszöntők szokáskörnyezetének, a meglátogatott családokkal való érintkezések belső szabályainak, szituációfüggő illem- és normarendszerének ismeretét is.

---

54 Bourdieu 2014, 16.

55 Bourdieu 1986, 18., 22.

56 Bourdieu 1986, 27.

A köszöntők és a dramatikus játékok szövegének és forgatókönyvének tudatos elsajátítása, tanulása és gyakorlása december elején veszi kezdetét a faluban. A gyermekek elsősorban idősebb testvéreiktől vagy szüleiktől tanulják meg a szövegeket élő szóban, és ennek köszönhetően elsajátítják a recitálás vagy az énekek dallamát is, ha pedig már olvasnak, lejegyzés után önállóan gyakorolnak. Ezenkívül más forrásokat is használnak tudásuk bővítésére, hiszen a plébánostól és a tanároktól is kaphatnak uniformizált köszöntőszövegeket, de előfordul, hogy egymástól lesnek el újabb szófordulatokat vagy maguk találják ki és formálják át köszöntőiket. Napjainkban elterjedt tanulási technikának tekinthető a szövegek és énekek internetről való letöltése és megtanulása. Ennek eredményeként olyan szokásszövegek is bekerülhetnek a helyi hagyományba, melyek azelőtt nem voltak részei a régió folklórájának. A *prunkusor*,⁵⁷ valamint a *kecske*- és *medvealakoskodáshoz* szükséges eszközök és jelmez⁵⁸ beszerzése és elkészítése ugyancsak a gyermekek feladata, ám kezdetben idősebb testvéreik vagy rokonaik segítik ebben őket.

A vizsgált téli szokások esetében a megszerzett tudás tárgyiasult megnyilvánulási formája maga a köszöntőszöveg, a dramatikus játék, a tánc, az ének, a jelmezek és a tárgyi kellékek; ezek anyagi hordozója maga az emberi test vagy az adott kellék. Tehát ezekre a szokásokra és tárgyakra olyan objektívált kulturális tőkeként tekintek, melynek szimbolikus eszközként való felhasználása az adott kontextusban, a cselekvő (köszöntő, táncoló, éneklő) személyhez köthetően, a közösség habitusának és mentalitásának függvényében értelmezhető. A szokás megtanulása során az egyének kulturális tőkéhez, azaz tudáshoz; annak átalakítását (felhasználását) követően a szokás reprezentálása idején pedig társadalmi tőkéhez, vagyis társas kapcsolatokhoz; majd gazdasági tőkéhez, tehát anyagi javakhoz juthatnak hozzá.

57 *Prunkusor* esetében az sem ritka, hogy egy „kiöregedő” (14. életévüket betöltő) páros eladja az általuk korábban használt „kiskápolnát” a kisebb lánygyermeknek, akik ezután már csak szépítgetik vagy felújítják a tárgyat, amennyiben arra szükség van. 2021-ben ennek ára 30–50 lej volt.

58 A *kecske* jelmeze több évig is használható, de minden évben szükséges felújítani, újabb színes szalagokkal pótolni az előző évben elhagyott/kiszakadt részeit. A *medve* jelmezét évente újra kell varrni, lehetőleg a szilveszter hetében, mivel természetes anyagból, nádból készül.

A szokások gyakorlásának idején a gyermekek megismerkednek a faluval, s annak részeivel. Egyúttal megtanulják azt, hogy melyik család hol lakik. A házigazdák részéről – különösen az idősebb korosztályok esetében – ilyenkor megjelenik egyfajta igény a közösség fiatalabb tagjainak a megismerésére, így a köszöntők meghallgatása után rendszerint megkérdezik az ismeretlen gyermekektől, hogy kik a szülei, melyik családhoz tartoznak. Mindez azt mutatja, hogy a téli köszöntőszokások bemutatása a gyermekek számára a szocializáció egyik jelentős állomása.⁵⁹ Ennek során kulturális erőforrásaikat kapcsolati tőkévé alakíthatják, miközben az idősebbek társadalmi tőkéjüket újratermelik.

Ehhez képest már nagyobb arányban köthető kézzelfogható, anyagi javak is a köszöntőszokásokhoz. A gazdasági tőke jelenlétét mutatja a jelentősnek mondható pénzjutalom, valamint a szokások idején elfogyasztott étel és ital. Ahogy a fentebb közölt leírásokban olvasható, a gyermekek egy-egy háznál legalább 1 lejt (72 Ft) kapnak, de ha rokonoknál mutatnak be dramatikus játékok, ez az összeg elérheti a 50 lejt (3600 Ft) is fejenként. 2021. december 31-én figyelemmel kísértem egy új medvealakoskodó csapatot a faluban. A három fős csoport tagjai 8-10 évesek voltak, első alkalommal vettek részt a szokásban. A pénzt közösen gyűjtötték, végül három felé osztották, így a nap végén 700 lejt (50.400 Ft) vihettek haza fejenként. Mindez egyrészt azt mutatja, hogy a településen továbbra is sokan „nyitva hagyják a kaput”, tehát a legtöbb család fogadja a gyermekeket ezen a napon, mindemellett feltételezi a közösség egy részének anyagi gyarapodását is, hiszen egyre többen tudnak nagyobb pénzüsszeget is kifizetni a gyermekeknek. Egyelőre nem mondható általános tendenciának, ám esetszerűen már előfordul, hogy a felnőttek másnap megbeszélik, ki mennyit adományozott az előző napon, így egyfajta reprezentációs alkalmat is jelent számukra a köszöntők jutalmazása.

Végül kiemelhető, hogy a gyermekek számára jelentős anyagi felhalmozást jelent ez az esemény. Az ekkor összegyűjtött pénz kisebb részét költőpénzként használhatják az újév első hetében, a többiből pedig szülei vásárolnak nekik ruhaneműt, játékot vagy újabban elektronikai eszközöket (telefon, tablet). A

---

59 Iancu 2008, 160.; Iancu 2011, 361.

szerényebb anyagi helyzettel bíró családoknál nem ritka, hogy a gyermek pénzét a család alapvető megélhetési szükségleteire (élelmiszerre és tűzifára) költik el a téli hónapok idején.

Összegzés

Magyarfalu szilveszteri köszöntőszokásainak jelenkori változatait gyermekek gyakorolják, akik szolgálataikért pénzjutalomban részesülnek. Ezen gazdasági javak átadása, elfogadása, elfogyasztása/felhasználása a szokások szokáskörnyezetének része, helyes gyakorlatukhoz szükség van a közösség által termelt helyi tudásra. A tanulmány a szokások rituális aspektusát nem tárgyalta, helyette azok társadalmi és gazdasági vetületeire helyezte a hangsúlyt. A vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy a köszöntők, dramatikus játékok és énekek eltanulása által a gyermekek olyan kulturális erőforrások birtokosai lesznek, amelyek felhasználásakor, tehát a szokás bemutatásakor kapcsolati tőkéhez juthatnak, tudásuk pedig igen jelentős gazdasági javak formájában is kamatozik. Számukra ezen szokások gyakorlása egyéni szocializációjuk egy meghatározó részének tekinthető, hiszen ekkor kapnak lehetőséget megismerkedni a falu egészével és annak lakóival, ugyanakkor reprezentálni is tudják magukat (és tudásukat) a közösség előtt. E szokáseggyüttest totális társadalmi tényként is kezelhetjük, mivel a szociális élet egészét, intézményeinek jogi, gazdasági, vallási és kulturális szféráit is mozgásba hozza.⁶⁰ Ez a komplex működ(tet)és a szokást gyakorlók részéről nem tudatos, hiszen az adott társadalmi ténynek maguk is részei, alkotói és felhasználói.⁶¹ Az egyén erőforrásainak megszerzése, növelése, felhasználása és átalakítása egy olyan „láthatatlanul működő” tanult viselkedésforma, amely jelentős mértékben hozzájárul a közösségi élet általános működéséhez és a társadalmi struktúra fenntartásához.

60 Mauss 1966, 76–77.

61 A. Gergely 2002, 250–251.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- A. Gergely 2002.** A. Gergely András: A totális társadalmi tények mint térhasználati és identitásmódok. *Kisebbségkutatás*, 11. (2002) 2. sz. 246–252.
- Borsos 2015.** Borsos Balázs: Moldova népi kultúrájának területi tagolódása a Magyar Néprajzi Atlasz térképeinek számítógépes feldolgozása fényében. In: Jakab Albert Zsolt – Kinda István (szerk.): *Aranykapu. Tanulmányok Pozsony Ferenc tiszteletére*. Kriza János Néprajzi Társaság – Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Székely Nemzeti Múzeum, Kolozsvár, 2015. 105–114.
- Bourdieu 1986.** Bourdieu, Pierre: The Forms of Capital. In: Richardson, John (ed.): *Handbook of Theory and Research for the Sociology Education*. Greenwood Press, New York, 1986. 241–258.
- Bourdieu 1999.** Bourdieu, Pierre: Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In: Angelusz Róbert (szerk.): *A társadalmi rétegződés komponensei*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 1999. 156–177.
- Bourdieu 2014.** Bourdieu, Pierre: Szimbolikus tőke és társadalmi osztályok. *Replika*, 87. (2014) 3. sz. 7–18.
- Bucşan 1967.** Bucşan, Andrei: Clasificarea morfologică a dansurilor populare româneşti. *Revista de Etnografie şi Folclor*, 12. (1967) No. 3. 169–186.
- Chiseliţă 2009.** Chiseliţă, Vasile: Muzica tradiţională de dans. In: Galaicu, Violina et al. (eds.): *Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie şi modernitate*. Grafema Libris, Chişinău, 2009. 339–366.
- Coleman 1990.** Coleman, James S.: *Foundations of Social Theory*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, London, 1990.
- Demény 1994.** Demény István Pál: A hejgetés meg a sámánének. *Néprajzi Látóhatár*, 3. (1994) 1–2. sz. 135–150.
- Dömötör 1977a.** Dömötör Tekla: Dramatikus játék. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon*. 1. A–E. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977. 608.
- Dömötör 1977b.** Dömötör Tekla: Ekehúzás, rituális. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon*. 1. A–E. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977. 655–656.

- Dömötör 1982.** Dömötör Tekla: Ünnepi szokások. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon*. 5. Szé–Zs. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982. 441–442.
- Dömötör – Szendrei 1979.** Dömötör Tekla – Szendrei Janka: Hejgetés, urálás. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon*. 2. F–Ka. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979. 521.
- Faragó 1996.** Faragó József: A szabófalvi hejgetés emlékei. *Erdélyi Múzeum*, 68. (1996) 1–2. sz. 94–103.
- Farkas 2013.** Farkas Zoltán: A társadalmi tőke fogalma és típusai. *Szellem és Tudomány*, 4. (2013) 2. sz. 106–133.
- Galántai 2014.** Galántai László: A tőke örök-sége. Reflexiók Bourdieu tőkeelméletére. *Educatio*, 23. (2014) 4. sz. 643–649.
- Giurchescu 1995.** Giurchescu, Anca: *Romanian Traditional Dance*. Wild Flower Press, Mill Valley, CA, 1995.
- Gunda 1990.** Gunda Béla: A moldvai magyar népi műveltség jellegéhez: Néprajzi gyűjtőúton a moldvai magyaroknál. In: Niedermüller Péter (szerk.): *Népi kultúra – Népi társadalom. Az MTA Néprajzi Kutató Csoportjának Évkönyve 15*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990. 37–87.
- Halász 1981.** Halász Péter: *Magyarfalu helynevei. Magyar Névtani Dolgozatok 19*. ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névutató Munkaközössége, Budapest, 1981.
- Halász 1992.** Halász Péter: Adatok a moldvai magyarok kecskemaszkos játékához. In: Viga Gyula (szerk.): *Kultúra és tradíció. Tanulmányok Ujváry Zoltán tiszteletére*. 1. köt. Miskolc, 1992. 173–179.
- Halász 2020.** Halász Péter: *Az első csóktól az első gyermekig. A párválasztás, a házasság és a gyermek a moldvai magyarok szokás- és hiedelemvilágában*. Tortoma Könyvkiadó, Barót, 2020.
- Iancu 2008.** Iancu Laura: Kalendáris szokások a moldvai Magyarfaluban. *Erdélyi Társadalom*, 5. (2008) 2. sz. 145–165.
- Iancu 2011.** Iancu Laura: *Helyi vallás a moldvai Magyarfaluban. Néprajzi vizsgálat*. Doktori disszertáció, kézirat. Pécsi Tudományegyetem, Interdiszciplináris Doktori Iskola, Néprajz–Kulturális Antropológia Doktori Program, Pécs, 2011.

- Ilyés – Pozsony – Tánczos 2006.** Ilyés Sándor – Pozsony Ferenc – Tánczos Vilmos (szerk.): *A moldvai csángók bibliográfiája*. 2006. Online kiadás: <http://csangobibliografia.adatbank.transindex.ro/bibl.php?a=bibl>
Utolsó letöltés: 2021. 09. 22.
- Kallós 1958.** Kallós Zoltán: Hejgetés Moldvában. *Néprajzi Közlemények*, 3. (1958) 1–2. sz. 40–50.
- Lesnikova 2014.** Lesnikova, Galina: The Issue of Defining «The Exit Area» of Eastern Roman Population from Southern Bessarabia. *Revista de Etnologie și Culturologie*, 16. (2014) 120–127.
- Lipták 2014.** Lipták Dániel: Egy moldvai csángó hegedűs dallamkincse II. *Folkmagazin*, 21. (2014) 2. sz. 47–49.
- Mauss 1966.** Mauss, Marcel: *The Gift. Forms and Functions of Exchange in Archaic Societies*. Cohen and West Ltd, London, 1966 (1954).
- Németh I. 1979.** Németh Imre: Forгатókönyv. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon. 2. F–Ka*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979. 206–207.
- Németh I. 1981.** Németh Imre: Népszokás. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon. 4. Né–Sz*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1981. 15–16.
- Németh I. 1982a.** Németh Imre: Szokás. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon. 5. Szé–Zs*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982. 69–71.
- Németh I. 1982b.** Németh Imre: Termékenységvarázslás. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon. 5. Szé–Zs*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982. 266.
- Németh L. 2009.** Németh László: Magyar népzene Moldvában. In: Tálás Ágnes Judit (szerk.): *Moldvai táncok – Klézse, Somoska. A Kárpát-medence táncos öröksége sorozat IV. része*. Oktatási segédanyag – DVD. Hagyományok Háza, Budapest, 2009. 1–23.
- Niculescu-Varone – Găinariu-Varone 1979.** Niculescu-Varone, G. T. – Găinariu-Varone, Elena: *Dicționarul jocurilor populare românești*. Litera, București, 1979.
- Péterbencze 1994.** Péterbencze Anikó: Közösségi alkalmak és táncok Bákó környékén. *Néprajzi Látóhatár*, 3. (1994) 1–2. sz. 189–203.

- Pozsony 1994.** Pozsony Ferenc: Újesztendőhöz kapcsolódó szokások a moldvai csángóknál. *Néprajzi Látóhatár*, 3. (1994) 1–2. sz. 151–166.
- Pozsony 2005.** Pozsony Ferenc: Samanizmus és medvekultusz Moldvában? In: Pozsony Ferenc: *A moldvai csángó magyarok*. Gondolat Kiadó – Európai Folkór Intézet, Budapest, 2005. 125–134.
- Pozsony 2018.** Pozsony Ferenc: *Medvék, hejgetők, urálók. Voltak-e samaniztikus hagyományok a moldvai csángó falvakban?* Csángó Néprajzi Múzeum – Kriza János Néprajzi Társaság, Zabola – Kolozsvár, 2018.
- Sándor 1995.** Sándor Ildikó: A hangszerkészlet és a táncélet változása Klézsén. *Ethnographia*, 106. évf. (1995) 2. sz. 927–936.
- Szendrei 1980.** Szendrei Janka: Kántálás. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon*. 3. K–Né. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980. 27–30.
- Székely 2019.** Székely Anna: A visszacsatoló interjú módszere a tánckutatásban. *Ethnographia*, 130. évf. (2019) 3. sz. 486–497.
- Tátrai 1980.** Tátrai Zsuzsanna: Köszöntő. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon*. 3. K–Né. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980. 310.
- Tánczos 2010.** Tánczos Vilmos: A moldvai csángók magyar nyelvismerete 2008–2010-ben. *Magyar Kisebbség*, 15. (2010) 3–4. (57–58.) sz. 62–156.
- Ujváry 1980a.** Ujváry Zoltán: Kecsealakoskodás. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon*. 3. K–Né. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980. 111–112.
- Ujváry 1980b.** Ujváry Zoltán: Medvealakoskodás. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon*. 3. K–Né. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980. 540–541.
- Wichmann 1907.** Wichmann Györgyné Hermann Júlia: A moldvai csángók szokásaiból. *Ethnographia*, 18. évf. (1907) 287–294.

ARCHÍVUMI FORRÁSOK

- EA2307 1951.** Szabó Mátyás: *Moldvai csángókról általában*. Kézirat. Néprajzi Múzeum, Etnológiai Adattár, Kéziratgyűjtemény. Gyűjtés helye és ideje: Egyházaskozár, 1951.
- EA2275 1951.** Diószegi Vilmos: *Vegyes néprajzi gyűjtés a moldvai csángók között*. Kézirat. Néprajzi Múzeum, Etnológiai Adattár, Kéziratgyűjtemény. Gyűjtés helye és ideje: Egyházaskozár, 1951.
- NM FILM 086 1951.** K. Kovács László (rendező, operatőr): *A kecske*. Film. Néprajzi Múzeum, Etnológiai Adattár, Mozgóképtár. Szakértők: Diószegi Vilmos – Forrai Ibolya. Gyűjtés helye és ideje: Egyházaskozár, 1951. Elérhető: <https://gyujtemeny.neprajz.hu/neprajz.06.13.php?bm=1&kv=973263&nks=1> Utolsó letöltés: 2021. október 11.

KÉPEK JEGYZÉKE

- 1–2. kép. *Uraló* gyermekek. Magyarfalu, 2016–2017. Szőnyi Vivien felvétele.
3. kép. *A bika*. Magyarfalu, 2016. Szőnyi Vivien felvétele.
- 4–5. kép. *Kecskés* csapat. Magyarfalu, 2015. Mátéffy Attila felvétele.
6. kép. *A kecske* játéka. Magyarfalu, 2016. Szőnyi Vivien felvétele.
- 7–8. kép. *A medve* jelmezének készítése. Magyarfalu, 2021. Szőnyi Vivien felvétele.
9. kép. *A bika* és *a medve*. Magyarfalu, 2017. Szőnyi Vivien felvétele.
- 10–11. kép. *Prunkusor*. Magyarfalu, 2017. Szőnyi Vivien felvétele.

Folk Customs of Magyarfalu Village on New Year's Eve

ABSTRACT: Folk customs belonging to the winter celebrations of Moldavian Hungarians include *urálás*, the dramatic play of goat and bear, singing and *prunkusor*. The greeting customs that appear on the turn of the Old and New Year have not disappeared from the life of the village communities even today, and continue to be an important economic, social and cultural tradition in Moldova. The present study attempts to examine the social and economic side of customs rather than their text folkloristic analysis or ritual content, primarily in terms of the socialization of children practicing the customs and the social structure of the community. The analysis focuses on the contemporary versions of the traditions of a single settlement, Magyarfalu village (Arini, Romania), using information gathered by the author through participant observations and fieldwork.

KEY WORDS: greetings, Moldavian Hungarians, New Year's Eve, socialization, capital

